

ידועים בציבור בהיבט הביטוח הלאומי

הכותבים: רו"ח אורנה צח - גלרט, יועצת בתחום ביטוח לאומי

מר חיים חיטמן, רו"ח (משפטן) ישי חיבה - ארצי, חיבה, אלמקייס, כהן פתרונות מיסוי בע"מ
רינה בת 45, "אלמנת תלויים" (אישה שבן זוגה נפטר בתאונת עבודה ומקבלת גמלת תלויים מהביטוח
הלאומי) משנת 2010, ללא ילדים מבעלה המנוח.

במשך 8 שנים אחרונות היא מתגוררת עם בן זוג. משתלמת לה גמלת תלויים חודשית בסך 10,000 ₪
מהביטוח הלאומי (להלן: ה"ל"), ולאחרונה קיבלה מהב"ל שאלון בו נתבקשה להצהיר אם חל שינוי
במעמדה.

(נציין כי הובא לידיעתנו שהב"ל החל באחרונה במבצע תקופתי שבו נשלחים שאלונים לכל אלמן/ה כדי
שיעדכנו מעמדם בב"ל).

לאחר מילוי השאלון, הגיע הב"ל למסקנה כי רינה היא "ידועה בציבור" ולכן עליה להחזיר את גמלת
התלויים עבור 8 שנים אחורנית, סך של מאות אלפי ₪, ובד בבד יקוזז מחובה מענק נישואים בשווי של
36 קצבאות חודשיות.

זוהי דוגמא אחת מרבות לידועים בציבור: עדכון מעמדם הינו בעל חשיבות, ועשוי להשליך גם על חובת
החזר גמלאות וגם בהיבט של חובת תשלום/פטור מדמי ביטוח.

בחוזר מיום 6/1/2016 של הב"ל נקבעו כללים אחידים ליצירת חובות בדמי ביטוח ובגמלאות.

תשלום גמלאות

מבוטחים יחידים המקבלים גמלה כגון קצבת נכות כללית או קצבת אזרח ותיק, והתברר לב"ל בדיעבד
כי יש להם בן/ת זוג והם ידועים בציבור, זכאים בנסיבות מסוימות לתוספת לגמלתם, בגין בן/ת הזוג.
תוספת הגמלה תשולם אחורנית עד שנה, בהתאם לכללי השיהוי בסעיף 296 לחוק.

מן העבר השני: מבוטחים יחידים המקבלים גמלה התלויה בכך שאינם נשואים או ידועים בציבור (כמו
מקבלי גמלאות שאירים ותלויים, למעט חריגים) ומסתבר בדיעבד כי הם "ידועים בציבור", הגמלה תישלל
רטוראקטיבית, כפוף למענק נישואין, ככל שהם זכאים לו.

דוגמאות:

אלמן או אלמנה שמשלמת להם קצבת שאירים, והוכח כי הם ידועים בציבור כבר 5 שנים.
הם יידרשו להחזיר את הגמלה עבור 5 שנים, ומאידך יהיו זכאים לתשלום "מענק נישואים". שווי המענק:
36 קצבאות. סכום המענק יקוזז מחוב הגמלה.

אם נמצא כי הם "ידועים בציבור" מעבר ל- 10 שנים, יידרשו להחזיר את הגמלה עד 7 שנים אחורנית,
אך לא יהיו זכאים למענק נישואין, כלל.

במקרה של מרמה לתקופה ארוכה, הזכאות תישלל בכל התקופה אחורנית ללא מגבלת 7 השנים, אך
תוך ניכוי מענק הנישואין.

חבות בדמי ביטוח ופטור מדמי ביטוח – לידועות בציבור

שינוי המעמד הינו בעל השפעה גם על חבויות בתשלום דמי ביטוח של נשים ידועות בציבור, כגון:
מבוטחת שאינה נשואה ואינה עובדת לפי ההגדרות של הב"ל, חייבת בדמי ביטוח בסכום מינימום.

מבוטחת שאינה נשואה, שיש לה הכנסות מהשכרת נכסים לפי 2(6) לפקודה (שאינן הכנסות מעסק) – חייבת בדמי ביטוח על ההכנסות מההשכרה כהכנסה פסיבית (כ-12%, עם פטור מסוים). המבוטחות בשתי הדוגמאות הנ"ל – לו תינשאנה או תוכרנה בב"ל כ"ידועות בציבור" של בן זוג שהוא תושב ישראל המבוטח לענף אזורי ותיק ושאינם, תהיינה פטורות מדמי ביטוח על הכנסות אלו, כליל. לאלמנה שמקבלת קצבת שאירים או קצבת תלויים מהב"ל יש פטורים מסוימים מדמי ביטוח. בד בבד עם שלילת הזכאות לקצבה, היא תחויב בדמי ביטוח האלה, גם בדיעבד. לאור כל האמור – מוצע לא לדחות מועד ההכרה כידועים בציבור בב"ל. בין יתר הסיבות, כאשר מעמד בני הזוג מעודכן בב"ל, הרי שבמקרה של פטירת אחד מבני הזוג וזכאות בן הזוג השני לגמלאות מהב"ל כידוע בציבור, לא יהיה צורך בהוכחות של המעמד בדיעבד.